

تحلیل اثرات اجتماعی و کالبدی صنایع نفت و گاز بر روستاهای پیرامون

(مطالعه موردی: بخش تشان شهرستان بهبهان)

نسیم جهانبخش* (دانشجوی دکتری دانشگاه خوارزمی تهران)

نسیبه حسینی (دانشجوی دکتری دانشگاه خوارزمی تهران)

چکیده

این پژوهش به بررسی اثرات اجتماعی-کالبدی صنایع نفت و گاز بر روستاهای بخش تشان و شناخت وضعیت روستائیان در دو دوره قبل و بعد از اشتغال در این صنعت می‌پردازد و بدنبال سنجش میزان اثرات اقتصادی صنایع نفت بر روی شاخص‌های اجتماعی-کالبدی محیط روستا و روستائیان است. برای تحلیل داده‌های مربوط به وضعیت کالبدی و اجتماعی روستائیان در دو دوره قبل و بعد از اشتغال روستائیان در صنعت نفت از نرم افزار SPSS و آزمون‌های آماری مک نمار، کای اسکوئر و ویلکاکسون استفاده شده است. داده‌ها از مطالعات میدانی و تهیه پرسشنامه و با روش نمونه‌گیری کوکران، از ۳۲۹ خانوار نمونه در روستاهای بالای ۲۰ خانوار جمعیت، جمع‌آوری شده است. نتایج بدست آمده بیانگر تفاوت معنادار در شاخص‌های اجتماعی و کالبدی روستائیان شاغل و همچنین در محیط روستایی، قبل و بعد از اشتغال در صنایع نفت و گاز است. بطوریکه عملکرد این صنایع آثار مثبتی در زمینه‌های توسعه مسکن به همراه داشته است. با این حال این صنایع در زمینه افزایش انگیزه ماندگاری و کاهش مهاجرت روستائیان ناموفق بوده است. واژه‌های کلیدی: اثرات اجتماعی-کالبدی، بهبهان، صنایع نفت و گاز

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

صنایع روستایی می‌توانند در دستیابی به سهم قابل توجهی از اهداف اقتصادی و اجتماعی توسعه روستایی مؤثر باشند. سازمان توسعه صنعتی وابسته به سازمان ملل، ضمن تأکید بر فرآیند استقرار صنعت در مناطق روستایی، بیان می‌دارد که با ارتقای سرمایه‌گذاری‌های کوچک مقیاس بر پایه استفاده از منابع محلی، می‌توان اشتغال و درآمد را در روستاها بهبود بخشید زیرا صنایع کوچک و متوسط از نظر صرفه‌جویی در مقیاس تولید، بسیار حائز اهمیت می‌باشند. صنعتی کردن روستاها در کشورهای غربی یک الگوی موفق از توسعه همه جانبه روستایی می‌باشد (صحرائیان، ۱۳۸۰). یکی از مهمترین نیروی محرکه صنعت، انرژی نفت و گاز می‌باشد که بطور کلی اقتصاد کشورمان چه در شهرها و چه در روستاها به قدرت توان تولید صنایع نفت و گاز متکی است و غفلت در حفظ این منابع عظیم درآمدی کشور را با مشکلات متعددی مواجه می‌سازد. تداوم برنامه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و عمرانی چه در شهرها و چه در روستاها، تا حدود زیادی به جریان درآمدهای نفتی و گازی بستگی دارد (اکبریان، ۱۳۷۹).

کارکرد نفت و گاز در جریان تحولات تاریخ معاصر ایران و مسیر اقتصادی کشور در سده اخیر، از جمله مسائل راهبردی در تحلیل‌های اقتصادی و اجتماعی ایران محسوب می‌شود که مسائل روستایی نیز از این قاعده مستثنی نیستند. واقعیت آن است که با اکتشاف نفت و گاز و نیاز روزافزون دنیای صنعتی به آن در مقام بزرگ‌ترین و مهم‌ترین منبع تامین انرژی، منابع اولیه و تولیدات فراوان صنعتی، مسیر اجتماعی و اقتصادی بسیاری از کشورها و همچنین ایران، به کلی تغییر کرد. ورود نفت به بازارهای جهانی، صورت، ساختار و کارکرد تمامی نهادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و حتی فرهنگی کشور را به شدت تحت تاثیر خود قرار داده است. بطوری که ماهیت و هویت این نهادها را وابسته به خود کرده است و اگر نفت نمی‌بود، تمامی مناسبات و معادلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشورهایی چون ایران دست‌خوش تغییرات و تحولات اساسی می‌گردید.

توسعه صنایع در روستاها از طرق مختلف سبب توسعه روستایی و تقویت بنیه اقتصادی روستا می‌گردد و یکی از علل آنرا می‌توان در تنوعی که این فعالیت‌ها دارند و همچنین قادرند رشته‌های گوناگون فعالیت‌های اقتصادی روستا را متصل و تکمیل نمایند به شمار آورد (شفیعی، ۱۳۸۹). ورود صنعت به خصوص صنایع نفت و گاز به اجتماعات محلی موجب دگرگونی‌هایی چون تغییر در ساختار اکولوژیکی منطقه، روابط اقتصادی و اجتماعی، شیوه معیشت و سبک زندگی مردم و ... می‌شود که این تغییرات معمولاً با توسعه صنعتی منطقه همراه خواهد بود. ولی در خلال جریان توسعه صنعتی نمی‌بایست از کنار تغییرات ایجاد شده در اجتماعات محلی روستایی با بی‌تفاوتی گذشت و به جامعه و مردم بومی منطقه که طرح‌های توسعه‌ای در مجاورت آن‌ها قرار دارد بی‌توجهی نمود، چرا که توسعه صنعتی می‌تواند با لحاظ کردن یک سری شرایط منجر به توسعه اجتماعی گردیده و از طرفی پیامدهای توسعه اجتماعی می‌تواند به نوبه خود تأثیر بسیار زیادی در پیشبرد اهداف طرح‌های

توسعه‌ای داشته و حتی موجب افزایش سودآوری اقتصادی طرح گردد (مسلمی و همکاران، ۱۳۸۵). نفت که از آن به طلای سیاه یاد می‌شود، توانسته است اقتصاد جهانی را از طریق تبدیل آن به بنزین، سوخت‌های دیزلی و سایر انرژی‌ها، حمل و نقل و جا به جایی کالا و انسان در مقیاس جهانی متحول سازد (دارکوا^۱، ۲۰۱۰). به دلیل منابع عظیم مالی که صنعت نفت در پی دارد، می‌تواند نقش مهمی در توسعه اقتصادی کشورها ایفا کند (بوهن^۲ و پپرا^۳، ۲۰۱۱). کارشناسان اذعان دارند که این صنعت قادر به بالا بردن رشد اقتصادی و ایجاد مشاغل جدید، افزایش درآمد کشورها برای سرمایه‌گذاری در زمینه کاهش فقر، انتقال تکنولوژی، بهبود زیرساخت‌ها و نهایتاً تشویق سایر صنایع مرتبط، می‌باشد (اوچنی^۴ و وانکوو^۵، ۲۰۱۰).

به وجود آمدن شغل‌های جانبی در کنار پروژه‌های نفت و گاز می‌تواند از مهاجرتهای روستا^۶ شهری جلوگیری کند یا حداقل روند آنرا کند کند. ایجاد زمینه ارتباط میان صنعت و کشاورزی از طریق تولید کودها و لوازم مورد نیاز بخش کشاورزی و تاثیر صنایع نفت و گاز بر اشتغال آنچه که امروز در کشورهای کمتر توسعه‌یافته و به خصوص در روستاهای این ممالک مورد توجه است، وجود خیل عظیم نیروی بیکار است. تنگ شدن فضای کشاورزی و نبود کشش در جذب نیروهای جدید، تعداد زیادی از افراد را روانه بازارهای شهری و مهاجرت از روستا می‌کند. این امر مهم به هنگام ورود تکنولوژی در کشاورزی شدت بیشتری می‌یابد. به همین خاطر صنایع نفت و گاز و حتی صنایع کوچک در کشورهای در حال توسعه می‌توانند سهم نسبتاً زیادی را از اشتغال جمعیت مازاد روستایی به خود اختصاص دهند. ایجاد صنایع اقماری بوسیله صنایع نفت و گاز در کشورهای بزرگ جهان و به خصوص در ژاپن بتدریج صنایع بزرگ خط تولید خود را کوچکتر کرده و آن را به صنایع کوچکتر می‌سپارند که این صنایع یعنی صنایع کوچک معمولاً در محدوده روستاها فعالیت می‌کنند (گلدوین^۷ و شوایتزر^۸، ۲۰۰۴). در نهایت می‌توان گفت وجود صنایع نفت و گاز می‌تواند اثرات مفیدی بر جنبه‌های مختلف زندگی روستائیان داشته باشد و به توسعه روستایی منجر شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- Darkwa
- Boohene
- Peprah
- Ocheni
- Nwankwo
- Goldwyn
- ^۶ - Switzer

جدول شماره (۱): روند استقرار صنعت در مناطق روستایی

ردیف	اثرات صنعتی شدن روستایی	محقق	کشور مورد بررسی	سال تحقیق
۱	ایجاد اشتغال افزایش در آمد	جان.ام پترسون	امریکا	۱۷۹۴
۲	کاهش مهاجرت‌های روستایی	ال.وای.گوداری	امریکا	۱۹۷۷
۳	ایجاد اشتغال برای بیکاران فصلی تمرکز زدایی، ایجاد درآمد، افزایش رفاه	دوایت پرکینز	چین	۱۹۷۸
۴	ایجاد اشتغال پویا ^۱ افزایش در آمد	دیوید راجرز	امریکا	۱۹۷۸
۵	کاهش نابرابری‌های اجتماعی	اچ.میش	مکزیک	۱۹۷۹
۶	کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای ^۲ توسعه مهارت‌های جدید ^۳ اجتماعی شدن فعالیت‌ها	بی وسمیت	اتیوپی	۱۹۷۹
۷	افزایش سرمایه گذاری‌های روستایی و ایجاد اشتغال	سی.پی. دبلیو	چین	۱۹۸۰
۸	گسترش صادرات روستایی	اس.ک. رائو	فیلیپین، کره جنوبی	۱۹۸۵
۹	تخصص‌گرایی-توازن منطقه‌ای افزایش درآمدها	جی تی شی	تایوان	۱۹۸۵
۱۰	افزایش در آمد-استفاده از منابع محلی ^۴ تحکیم الگو تمرکز-گرایی	جی ابراهام	هند	۱۹۹۴
۱۱	همگن نمودن و ثبات درآمدی و شغلی	کارل لیدهوم	تایلند	۱۹۹۴
۱۲	افزایش در آمد تغییر الگوی مصرف	اسلام ایزوانول	چین	۱۹۹۴
۱۳	کاهش فقر-افزایش آگاهی‌ها-رونق آموزش	الکا پارینخ	هند	۱۹۹۶
۱۴	رواج کشاورزی-افزایش در آمد-کاهش مهاجرت‌های روستایی	اسکاب	چین	۱۹۹۶

ماخذ: افتخاری و طاهرخانی، ۱۳۸۱.

پس از مطالعه و کنکاش در متون علمی، به خصوص گزارش‌ها، تحقیقات و پروژه‌های انجام شده در حوزه صنایع روستایی، به موارد مختلفی در ارتباط با موضوع حاضر روبرو می‌شویم که به ذکر برخی از آنها می‌پردازیم. راجرز و همکاران با بررسی اثرات استقرار صنعت در شهرک‌ها و مناطق روستایی ایالت آیوا در آمریکا نشان می‌دهند که صنعتی شدن روستا منافع وسیعی برای اجتماعات مورد مطالعه دربرداشته بطوریکه سبب افزایش یکپارچگی خانوارها، افزایش درآمد سرانه و توزیع متعادل‌تر درآمدهای روستایی شده است (آبراهام.جی^۱، ۱۹۴۴).

شین، با بررسی سیاست‌های توسعه روستایی در کشور تایوان ظهور تخصص‌گرایی، توازن شهری- روستایی، افزایش درآمدهای محلی، افزایش ضریب اشتغال غیرکشاورزی را از اثرات صنعتی شدن در مناطق روستایی می‌داند (شین.جی.تی^۲، ۱۹۸۵). طاهرخانی در کتاب "صنعتی شدن روستا" در سال ۱۳۷۹، معتقد است: صنعتی

- Abraham.J
- Shin.JT

شدن روستا با تاکید بر صنایع کوچک و درچارچوب طرح‌های جامع ملی پیامدهای ارزشمندی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه داشته است. ایجاد اشتغال پایدار، افزایش رفاه و ایجاد اقتصاد خودرانشی در مناطق روستایی پاره‌ای از این پیامدهاست. این منابع قادرند با جذب نیروی کار مازاد در بخش کشاورزی زمینه مناسبی جهت توسعه مناطق روستایی فراهم آورند. مرادی (۱۳۸۴) در مقاله ای تحت عنوان «جایگاه صنایع در فرایند صنعتی‌سازی و توسعه روستایی بخش مرکزی شهرستان بیرجند» به تاثیر صنایع بر روستاها پرداخته‌اند و یکی از مهمترین راهکارهای مقابله با بیکاری و جذب نیروی کاری که هم اکنون بخش کشاورزی قادر به پاسخگویی آن نیست را صنعتی‌سازی روستاها عنوان کرده اند.

جرج‌زاده و اقبالی (۱۳۸۴) در مقاله‌ای با عنوان بررسی اثر درآمدهای نفتی بر توزیع درآمد در ایران نوشته اند: صنعت نفت و درآمدهای نفتی بی شک تاثیر شگرفی بر اقتصاد کشورمان دارد و درآمدهای نفتی سبب نابرابر شدن توزیع درآمد در کل کشور بویژه در فضای شهری می‌گردد اما آنها بیان کرده‌اند در مورد تاثیر درآمدهای نفتی بر فضای روستایی با صراحت نمی‌توان اظهار نظر کرد ولی می‌توان بطور نسبی بیان کرد که روستائیان هم از این قاعده مستثنی نیستند.

افتخاری و طاهرخانی (۱۳۸۱) در مقاله‌ای تحت عنوان استقرار صنعت در روستا و نقش آن در رفاه مناطق روستایی، به تاثیر این صنایع بر روستاها و توسعه فعالیت‌های غیرکشاورزی پرداخته‌اند و توسعه صنعتی روستا را به‌عنوان سنگ‌بنای راهبرد توسعه روستایی معرفی کرده‌اند و در این زمینه موفقیت کشورهای آسیای شرقی را بعنوان مثال در پژوهش خود بیان داشته‌اند. خلیل کلانتری در مقاله "صنایع کوچک، نابرابری‌های منطقه‌ای و تجربه کشورهای در حال توسعه" در سال ۱۳۷۵ به بررسی تحلیل و جایگاه صنایع کوچک در کشورهای در حال توسعه پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که صنایع کوچک نقش مهمی در تطبیق فناوری با نیازها، امکانات و پتانسیل‌های مادی و انسانی مناطق روستایی داشته و به درونزا کردن آن کمک کرده و می‌کند (شفیعی، ۱۳۸۹).

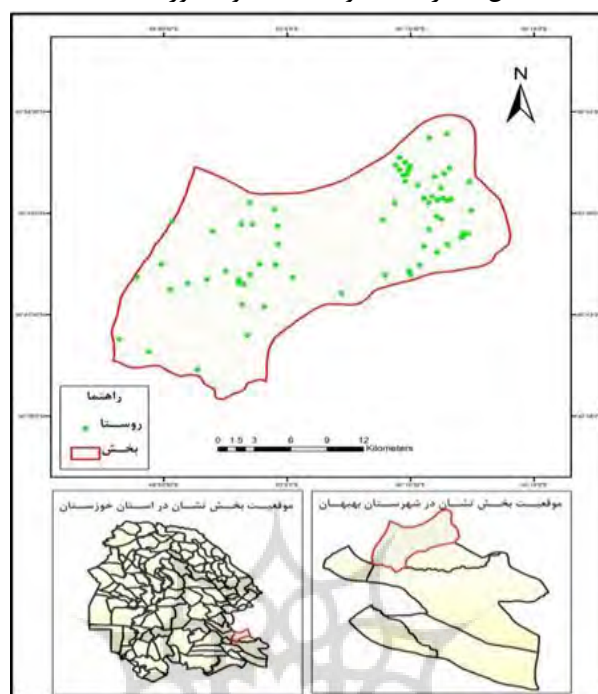
مطیعی لنگرودی (۱۳۷۸) در طرح پژوهشی تحت عنوان اثرات اقتصادی - اجتماعی شهرک‌های صنعتی بر نواحی روستایی (شهرک صنعتی مشهد)، بیان داشته‌اند که صنایع و شهرک‌های صنعتی می‌توانند در تعدیل مشکلات جمعیت روستایی از نظر تامین اشتغال و بالا بردن سطح زندگی آنان موثر واقع می‌شوند. الباجی (۱۳۸۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان برآورد تقاضا و عرضه نیروی کار در استان خوزستان با استفاده از روش هم‌جمعی و مدل تصحیح خطا، تاثیر صنایع نفت و گاز را بر جمعیت شهری و روستایی استان موثر و مثبت ارزیابی کردند. قنادی (۱۳۸۱) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود تحت عنوان برآورد بهره‌وری نیروی انسانی در صنایع استان خوزستان، به تاثیر صنعت نفت و گاز بر جمعیت شهری و روستایی این استان اشاره می‌کند. ایشان متذکر می‌شوند که با برنامه‌ریزی صحیح و حساب شده می‌توان در

صد بالایی از جمعیت بیکار استان چه در شهر و چه در استان بصورت هدفمند با بهره‌وری بالا در صنایع نفت و گاز مشغول به کار کرد.

شهرها و روستاهای استان خوزستان بدون تردید از وجود صنایع نفت و گاز در منطقه تاثیر می‌گیرند، به گونه‌ای که کارکرد روستاها در کمتر از سه الی چهار دهه، دچار تحولات اساسی شده است. اینک به دلیل موثر بودن صنایع نفت و گاز و بهره‌وری بسیار بالا این بخش از صنعت و با توجه به اینکه محدوده مورد مطالعه دارای منابع عظیم نفت و گاز می‌باشد و پروژه‌های متعدد نفتی و گازی در این محدوده مشغول به کار هستند، برای ارزیابی تاثیر این صنایع بر محیط روستایی اقدام به انجام تحقیقات در این زمینه ضروری به نظر می‌رسد و نتایج حاصل از این تحقیق می‌تواند سازمان‌ها و ارگان‌های ذیربط در ارائه خدمات به روستاییان و همچنین مشارکت دادن روستائیان در امر توسعه صنعتی یاری فرماید. هدف این تحقیق بررسی اثرات پالایشگاه بیدبلند ۱ و پالایشگاه بیدبلند ۲ و پروژه‌های صنعتی متعدد دیگری از جمله لوله کشی، حفرچاه و... است که همگی در بخش تشان از توابع شهرستان بهبهان قرار دارند. در واقع تحقیق حاضر با توجه به پتانسیل‌های خاص صنعتی این بخش در پاسخ به سؤالات ویژه زیر انجام خواهد گرفت: استقرار صنایع نفت و گاز در محدوده مورد مطالعه تاچه اندازه باعث افزایش انگیزه ماندگاری روستائیان و کاهش مهاجرت گردیده است؟ آیا تاسیسات صنعتی نفت و گاز باعث تحول در شاخص‌های کالبدی روستا از قبیل تحول در سبک معماری ساختمان‌ها، استفاده روستائیان از مصالح بادوام، تحول در عمر بناها و تحول در بافت روستاها گردیده است؟ مواد و روش‌ها

بخش تشان با وسعت ۲۰۸۶ کیلومترمربع در طول جغرافیای ۵۰ درجه و ۸ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۱۹ دقیقه شرقی و در عرض جغرافیای ۳۰ درجه و ۳۳ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۴۳ دقیقه شمالی واقع شده است و مساحتی در حدود ۱۵۶۳۳ هکتار دارد. طبق آخرین تقسیمات اداری، این بخش، دارای دو دهستان به نام‌های دهستان تشان غربی و دهستان تشان شرقی با ۵۰ روستای دارای سکنه، ۲۸۵۵ خانوار و جمعیتی معادل ۱۳۸۲۹ نفر را در بر می‌گیرد (طرح هادی روستاهای بخش مرکزی شهرستان بهبهان، ۱۳۸۶).

شکل شماره (۱): موقعیت محدوده مورد مطالعه

(ماخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶)

این تحقیق از نوع کاربردی و هدف آن بررسی اثرات کالبدی صنایع نفت و گاز در روستاهای پیرامون می‌باشد. روش‌شناسی این مطالعه براساس توصیفی-تحلیلی با رویکرد پیمایشی است. به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات از یافته‌های اسنادی و پرسشنامه استفاده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آنجا که داده‌های گردآوری شده مربوط به دو دوره زمانی قبل و بعد از اشتغال جامعه نمونه در صنایع نفت و گاز است، از آزمون ویلکاکسون و مک‌نمار در محیط نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق جمعیت ساکن در روستاهای بالای ۲۰ خانوار بخش تشان می‌باشد که در جدول زیر به طور دقیق بیان شده است.

جدول شماره (۲): توزیع روستاهای نمونه در سطح بخش تشان

بخش تشان	خانوار	جمعیت	خانوار	نمونه
دهستان تشان غربی	۵۵۴	۲۸۴۰	۵/۱	۸۳
دهستان تشان شرقی	۱۷۴۸	۸۴۳۱	۴/۸	۲۴۶
جمع	۲۳۰۲	۱۱۲۷۱	۴/۸	۳۲۹

در این قسمت شاخص‌ها و متغیرهای اصلی تحقیق تعریف و معرفی شده‌اند و برطبق متن و سوال‌های اصلی تحقیق فرضیه‌های این پژوهش به این شرح می‌باشد: بنظر می‌رسد استقرار صنایع نفت و گاز در محدوده مورد مطالعه (بخش تشان) باعث ارتقاء و تحول در شاخص‌های کالبدی روستاییان شده است. بنظر می‌رسد استقرار صنایع نفت و گاز (اشتغالزایی و درآمدزایی ناشی از آن) در افزایش انگیزه ماندگاری روستائیان و کاهش روند مهاجرت نقش موثری داشته است. از آنجا که آزمودن فرضیه‌ها نیاز به تعیین، نامگذاری و عملیاتی کردن متغیرها دارد (دلاور، ۱۳۸۸) در نمودار (۱) متغیرهای تحقیق آورده شده است. لذا متغیرها کمی و قابل اندازه‌گیری می‌باشند و برای سنجش اثرات اجتماعی و کالبدی صنایع نفت و گاز از طیف لیکرت (بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم، بسیار کم) استفاده شده است.

شکل شماره (۲): شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق

بحث و نتیجه گیری

مسکن یکی از نیازهای اساسی انسان است و از لحاظ اجتماعی حق هر فرد و خانواده است. در بیانیه‌های جهانی نیز که تاکنون وجود داشته نه تنها مسکن را حق هر فرد معرفی کرده‌اند بلکه شرایط آن را نیز مشخص کرده و بر جنبه روانی و رفاهی آن تاکید داشته‌اند (محمد زاده تیتکانلو، ۱۳۸۲). بمنظور بررسی وضعیت مالکیت مسکن در دو برهه زمانی قبل و بعد از اشتغال جامعه نمونه از آزمون کای اسکوتر و ویلکاکسون استفاده شده است. بر اساس داده‌های جدول شماره (۱) ۴۵ درصد افراد در دوره قبل از اشتغال داری مسکن خود مالکی بوده‌اند، ۲۵ درصد مسکن استیجاری و ۳۰ درصد در خانه پدری خود زندگی می‌کردند و هیچکدام از افراد دارای مسکن سازمانی نبوده‌اند. این روند در دوره بعد از اشتغال تغییر کرد، بطوریکه مسکن ملکی به ۶۷ درصد افزایش یافت، مسکن استیجاری به ۶ درصد کاهش یافت و مسکن سازمانی نیز به ۱۵ درصد افزایش یافته است. با توجه به آزمون آماری کای اسکوتر از آنجا که احتمال محاسبه شده در این شاخص نسبت به دوره قبل از اشتغال در سطح ۰/۰۵ معنی دار می باشد، می‌توان گفت که تغییرات و اختلاف معناداری در وضعیت مالکیت مسکن جامعه نمونه پس از اشتغال در صنایع نفتی نسبت به قبل از اشتغال ایجاد شده است.

جدول شماره (۳): مقایسه توزیع فراوانی وضعیت مالکیت مسکن در دو دوره قبل و بعد از اشتغال

ترکیبی شاخصهای کالبدی، آزمون کای اسکوتر و ویلکاکسون	بعد از اشتغال		قبل از اشتغال		دوره زمانی	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	نام متغیر	مالکیت مسکن:
۲ ۲.۲۴۹ (X) df: ۴ P: ۰.۰۰۰ < ۰.۳۲	۶۷٪	۲۲۰	۴۵٪	۱۴۹	ملکی	
	۶٪	۲۰	۲۵٪	۸۰	استیجاری	
	۱۲٪	۴۱	۳۰٪	۱۰۰	خانه پدری	
	۱۵٪	۴۸	۰	۰	خانه سازمانی	
	۱۰۰٪	۳۲۹	۱۰۰٪	۳۲۹	جمع	

براساس داده های جدول شماره ۴، ۷۹ درصد از پاسخ‌دهندگان قبل از اشتغال مسکن خود را از نوع قدیمی عنوان کرده‌اند و ۲۱ درصد مسکن تازه ساخت داشته‌اند. این شاخص‌ها در دوره بعد از اشتغال دچار تحول شده بطوریکه مسکن قدیمی به ۲۰ درصد کاهش یافته و مسکن تازه ساخت به ۸۰ درصد افزایش یافته است، نتایج آزمون آماری مک نمار هم این تغییرات را تأیید میکند و احتمال محاسبه شده در این شاخص در سطح ۰/۰۱ معنی دار می باشد (P: ۰.۰۰۰ < ۰.۰۱).

جدول شماره (۴): بررسی وضعیت نوع مسکن در دو دوره قبل و بعد از اشتغال

نتیجه آزمون آماری مک نمار	بعد از اشتغال		قبل از اشتغال		نوع مسکن
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
Z: ۷/۴۳۲	٪۲۰	۶۳	٪۷۹	۲۶۰	مسکن قدیمی
P: ۰ < ۰۰۱	٪۸۰	۲۶۶	٪۲۱	۶۹	مسکن تازه ساخت
	٪۱۰۰	۳۲۹	٪۱۰۰	۳۲۹	جمع

داده‌های جدول شماره ۵ حاکی از آن است که در دوره قبل از اشتغال ۵۱ درصد مسکن از نوع معمولی (غیرمقاوم)، ۳۶ درصد سنتی نیمه مقاوم، ۱۰ درصد جدید (مقاوم) و کمترین میزان مربوط به مسکن صنعتی (مقاوم) به میزان ۳ درصد می‌باشد. این روند در دوره بعد از اشتغال تغییر کرده است به طوری که مسکن معمولی (غیرمقاوم) و سنتی (نیمه مقاوم) هرکدام به ترتیب به ۹ درصد و درصد کاهش یافته است، مسکن جدید (مقاوم) به ۵۵ درصد و مسکن صنعتی که در دوره قبل از اشتغال ۳ درصد بوده است در دوره بعد از اشتغال به ۲۱ درصد افزایش یافته است. نتایج آزمون آماری کای اسکوتر و ویلکاکسون نشان از اختلاف معنادار در سطح ۰/۰۱ نسبت به دوره قبل از اشتغال دارد.

جدول شماره (۵): بررسی وضعیت مقاوم سازی مسکن در دوره قبل و بعد از اشتغال

آزمون آماری کای اسکوتر و ویلکاکسون	بعد از اشتغال		قبل از اشتغال		وضعیت مقاوم سازی مسکن
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲	٪۹	۳۰	٪۵۱	۱۷۰	معمولی (غیرمقاوم)
(x): ۲.۶۶۱	٪۱۵	۵۰	٪۳۶	۱۱۶	سنتی (نیمه مقاوم)
df: ۳	٪۵۵	۱۸۱	٪۱۰	۳۳	جدید (مقاوم)
P: ۰ < ۰۰۱	٪۲۱	۶۸	٪۳	۱۰	صنعتی (کاملاً مقاوم)
	٪۱۰۰	۳۲۹	٪۱۰۰	۳۲۹	جمع

داده‌های جدول شماره ۶ که به بررسی و تحلیل وضعیت شاخص‌های کالبدی در دو دوره قبل و بعد از اشتغال پرداخته است، حاکی از آن است که ۵۵ درصد افراد در زمینه تغییر و تحول در بافت سنتی روستا در دوره قبل

از اشتغال گزینه کم و بسیار کم را علامت زدند و ۲۳ درصد گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد، این آمار در دوره بعد از اشتغال تغییر کرده است. بطوریکه ۴۴ درصد افراد تغییر و تحول در بافت سنتی روستا را زیاد و بسیار زیاد و ۲۷ درصد افراد تغییرات را متوسط توصیف کردند. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون حاکی از اختلاف معنادار این شاخص نسبت به دوره قبل از اشتغال می‌باشد و احتمال محاسبه شده در این شاخص در سطح ۰/۰۱ معنی دار می‌باشد.

در بررسی وضعیت ایمنی مسکن در دوره قبل از اشتغال ۵۱ درصد افراد گزینه کم و بسیار کم ۲۳ درصد میزان ایمنی مسکن خود را زیاد و بسیار زیاد عنوان کرده‌اند، اما در دوره بعد از اشتغال ۴۱ درصد افراد میزان ایمنی مسکن خود را زیاد و بسیار زیاد و ۱۷ درصد متوسط توصیف کرده‌اند. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون نیز احتمال محاسبه شده را در سطح ۰/۰۵ معنی دار می‌داند. روند استفاده از مصالح بادوام در ساخت مسکن یکی دیگر از شاخص‌های کالبدی می‌باشد که مورد بررسی قرار گرفته است، در بررسی این شاخص در دوره قبل از اشتغال درصد افراد روند استفاده از مصالح بادوام را کم و بسیار کم و ۲۱ درصد متوسط توصیف کرده‌اند، این روند در دوره بعد از اشتغال تغییر کرد و ۳۸ درصد افراد روند استفاده از مصالح بادوام را زیاد و بسیار زیاد و ۲۷ درصد متوسط ارزیابی کردند، احتمال محاسبه شده بوسیله آزمون آماری ویلکاکسون در این شاخص در سطح ۰/۰۱ (۰۰۱ < p) معنادار می‌باشد.

جدول شماره (۶): بررسی و مقایسه وضعیت شاخص‌های کالبدی در دوره قبل و بعد از اشتغال

نتیجه آزمون آماری ویلیکاسون، میانگین و انحراف معیار	بعد از اشتغال					قبل اشتغال					کالبدی
	کم زیا	زیاد	متوسط	حج	کم زیا	زیاد	متوسط	حج	کم زیا		
نتیجه آزمون آماری ویلیکاسون، میانگین و انحراف معیار	فراوانی درصد										کالبدی
قبل (x) ۲۰۴۶۲۰ (SD) ۱۰۲۹۷۰۱											میزان تغییر و تحول در بافت سستی روستا
بعد (x) ۲۰۸۷۲۳ (SD) ۱۰۳۴۶۴۵	۸۷ ٪۲۶	۵۷ ٪۱۸	۷۱ ٪۲۱	۵۴ ٪۱۶	۶۰ ٪۱۹	۲۹ ۸	۵۶ ٪۱۵	۴۵ ٪۱۲	۱۰۷ ٪۲۹	۹۲ ٪۲۵	
z: ۴/۰۰۲ p: < ۰۰۱											
قبل (x) ۲۰۵۷۷۴ (SD) ۱۰۲۱۵۰۹											ایمنی مسکن
بعد (x) ۲۰۸۰۵۵ (SD) ۱۰۲۱۶۰۴	۱۷ ٪۵	۱۲۰ ٪۳۶	۵۸ ٪۱۷	۷۲ ٪۲۳	۶۲ ٪۱۹	۲۲ ٪۶	۶۱ ٪۱۸	۸۳ ٪۲۵	۹۲ ٪۲۹	۷۱ ٪۲۲	
z: ۲/۴۷۶ p: < ۰۱۴											
قبل (x) ۲۰۴۸۶۳ (SD) ۱۰۲۰۲۳۷											روند استفاده از مصالح بادوام
بعد (x) ۲۰۹۵۱۴ (SD) ۱۰۱۷۸۰۸	۲۶ ٪۸	۹۶ ٪۳۰	۸۹ ٪۲۷	۷۲ ٪۲۱	۴۶ ٪۱۴	۱۷ ٪۵	۶۲ ٪۱۹	۶۸ ٪۲۱	۹۹ ٪۳۰	۸۳ ٪۲۵	
z: ۵/۰۲۰ p: < ۰۰۱											
قبل (x) ۲۰۵۷۷۵ (SD) ۱۰۲۱۵۰۹											میزان رضایت از مسکن
بعد (x) ۲۰۹۰۲۷ (SD) ۱۰۲۲۸۳۳	۸۳ ٪۲۵	۹۵ ٪۲۹	۲۷ ٪۹	۶۷ ٪۲۰	۵۷ ٪۱۷	۲۱ ٪۷	۶۲ ٪۱۹	۸۰ ٪۲۴	۸۹ ٪۲۷	۷۷ ٪۲۳	
z: ۳/۱۲۴ p: < ۰۰۲											
قبل (x) ۲۰۲۳۱۰ (SD) ۱۰۱۴۰۲۳											وضعیت مقاوم سازی آبنیه و افزایش متراژ آن
بعد (x) ۲۰۸۱۴۶ (SD) ۱۰۱۲۲۳۰۵	۲۶ ٪۶	۷۸ ٪۲۴	۹۶ ٪۲۹	۹۱ ٪۲۸	۴۴ ٪۱۳	۱۳ ٪۴	۴۳ ٪۱۳	۵۳ ٪۱۶	۱۱۸ ٪۳۶	۱۰۲ ٪۳۱	
z: ۶/۱۵۴ p: < ۰۰۱											

پژوهش‌های مکانی - فضایی

سال دوم - شماره ی دوم بهار ۱۳۹۷

ادامه جدول شماره (۶): بررسی و مقایسه وضعیت شاخص‌های کالبدی در دوره قبل و بعد از اشتغال

رشد و توسعه فیزیکی روستاها	۹۶	۱۰۷	۵۶	۶۱	۹	۲۱	۸۴	۱۱۱	۱۱	۲۵		
	%۲۹	%۳۳	%۱۷	%۱۸	%۳	%۹	%۲۵	%۳۴	%۲۴	%۸		
قبل (x) (SD)۱.۱۵۹۳۸	۲.۳۳۱۳											
بعد (x) (SD)۱.۰۷۱۷۵	۲.۹۷۲۶											
Z: ۶/۶۷۰ p: ۰ < ۰۰۱												
بهبود شبکه معابر اصلی روستا	۷۷	۱۹	۱۰	۶۲	۲۱	۶۱	۸۴	۵۹	۱۱۶	۹		
	%۲۳	%۲۸	%۲۴	%۱۹	%۶	%۱۹	%۲۵	%۱۸	%۳۵	%۳		
قبل (x) (SD)۱.۱۸۹۷۰	۲.۵۷۷۵											
بعد (x) (SD)۱.۲۱۵۰۹	۲.۷۸۱۲											
Z: ۱۱ ۴۱۲ p: ۰ < ۰۲۰												
بهبود شبکه معابر فرعی روستا	۶۱	۱۱۶	۵۹	۸۴	۹	۴۵	۵۶	۱۱۱	۱۹	۲۱		
	%۱۹	%۳۵	%۱۸	%۲۵	%۳	%۱۴	%۱۷	%۳۶	%۲۷	%۷		
قبل (x) (SD)۱.۱۸۹۷	۲.۷۸۱۲											
بعد (x) (SD)۱.۱۱۵۷۴	۲.۹۵۴۴											
Z: ۱۱ ۹۴۴ p: ۰ < ۰۴۶												
جمع	۳۲۹			۳۲۹			۱۰۰%			۱۰۰%		

همچنین در بررسی میزان رضایت‌مندی افراد از مسکن خود، ۵۰ درصد پاسخ‌دهندگان میزان رضایت‌مندی خود را در دوه قبل از اشتغال، کم و بسیار کم ارزیابی کردند و درصد متوسط و ۲۶ درصد زیاد و بسیار زیاد را علامت زدند. در دوره بعد از اشتغال رضایت افراد افزایش یافته و ۵۴ درصد گزینه زیاد و بسیار زیاد را علامت زدند. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون روند تغییرات در شاخص رضایت‌مندی را مثبت ارزیابی کرده و احتمال محاسبه شده در این شاخص نسبت به دوره قبل از اشتغال در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشد.

شاخص وضعیت مقاوم‌سازی مسکن و افزایش متراژ آن در دوره قبل از اشتغال در حد مطلوبی نبوده است، این نظر ۶۷ درصد پاسخ‌دهندگان است که گزینه های کم و بسیار کم را علامت زدند. در دوره بعد از اشتغال روند تغییرات در این شاخص مثبت بوده است به گونه‌ای که ۳۰ درصد افراد گزینه زیاد و بسیار زیاد و ۲۹ درصد گزینه متوسط را علامت زدند. نتایج آزمون ویلکاکسون نیز نشان از اختلاف معنادار این شاخص نسبت به دوره قبل از اشتغال دارد و احتمال محاسبه شده در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد. در بررسی شاخص رشد و توسعه فیزیکی روستاها در دوره قبل از اشتغال، ۶۲ درصد پاسخ‌دهندگان رشد این شاخص را کم و بسیار کم ارزیابی

کردند، این شاخص در دوره بعد از اشتغال تغییر کرده و میزان رشد و توسعه فیزیکی روستا بنابه نظر ۶۶ درصد پاسخ‌دهندگان افزایش یافته است، احتمال محاسبه شده در این شاخص در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. به عبارتی چون احتمال محاسبه شده از سطح خطای ۰/۰۱ کوچکتر است لذا در دوره بعد از اشتغال شاهد روند افزایشی و مثبت رشد و توسعه فیزیکی روستاها هستیم.

در بررسی وضعیت شبکه معابر اصلی روستاها، ۵۱ درصد پاسخ‌دهندگان بهبود و رشد این شاخص را کم و بسیار کم و ۲۴ درصد در حد متوسط توصیف کردند. در دوره بعد از اشتغال همانند دیگر شاخص‌ها وضعیت تغییر کرد و ۳۸ درصد افراد بهبود این شاخص را زیاد و بسیار زیاد و ۱۸ درصد افراد این شاخص را متوسط ارزیابی کردند. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون نیز حاکی از اختلاف معنادار این شاخص در مقایسه با دوره قبل از اشتغال می‌باشد و احتمال محاسبه شده در سطح ۰/۰۵ معنی دار می‌باشد. همچنین در بررسی وضعیت بهبود شبکه معابر فرعی روستاها، ۵۴ درصد افراد در دوره قبل از اشتغال بهبود این شاخص را کم و بسیار کم و ۲۸ درصد گزینه متوسط را انتخاب کردند. در دوره بعد از اشتغال این روند بهبود یافته و ۳۴ درصد پاسخ‌دهندگان بهبود شبکه معابر فرعی روستا را با علامت زدن گزینه زیاد و بسیار زیاد مثبت و قابل قبول ارزیابی، و ۳۶ درصد این روند را در حد متوسط توصیف کردند و همچنین احتمال محاسبه شده در این شاخص در مقایسه با دوره قبل از اشتغال در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشد و چون احتمال محاسبه از ۰/۰۵ کوچکتر است لذا اختلاف معناداری در شاخص بهبود وضعیت شبکه معابر فرعی روستا نسبت به دوره قبل از اشتغال مشاهده گردیده است.

در این پژوهش همچنین با طرح سؤالاتی به بررسی تمایل و انگیزه ماندگاری روستائیان در روستاهای محل سکونت خود پرداخته ایم. داده‌های جدول شماره ۷ حاکی از آن است که بطور کلی ۴۶ درصد افراد در دوره قبل از اشتغال اقدام به مهاجرت کردند که ۴۳ درصد از مهاجرت روستائیان مربوط به نوع روستا- شهری بوده است و ۳ درصد آن روستا به روستا و همچنین در دوره قبل از اشتغال مهاجرت معکوس یا شهر به روستا وجود نداشته است. در دوره بعد از اشتغال در مجموع ۵۵ درصد پاسخ‌دهندگان اقدام به مهاجرت کردند که باز هم بیشترین تعداد مهاجرت با درصد مربوط به مهاجرت‌های روستا^۰ شهری بوده است و مهاجرت روستا به روستا با ۶ درصد در رتبه بعد و مهاجرت شهر به روستا با ۳ درصد در رتبه آخر قرار دارد. نتایج آزمون آماری کای اسکوئر نیز نشان می‌دهد که بیشترین میزان مهاجرت مربوط به مهاجرت روستا^۰ شهری است و نشان از افزایش مهاجرت در دوره بعد از اشتغال می‌دهد و همچنین احتمال محاسبه شده در این شاخص در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد.

جدول شماره (۷): بررسی وضعیت نوع مهاجرت در محدوده مورد مطالعه

آزمون آماری کای اسکوئر	بعد از اشتغال		قبل از اشتغال		مسیر مهاجرت
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲ (x) = ۱.۹۶۰ df:۲ P:۰<۰.۰۱	%۶	۲۰	%۳	۱۲	روستا به روستا (۱)
	%۴۶	۱۵۲	%۴۳	۱۴۰	روستا به شهر (۲)
	%۳	۱۰	۰	۰	شهر به روستا (۳)
	%۵۵	۱۸۲	%۴۶	۱۵۲	جمع

داده‌های جدول شماره (۶) که میزان تمایل افراد را برای ادامه زندگی و سکونت در روستا مورد بررسی و تحلیل قرار می‌دهد و بوسیله آزمون آماری ویلکاکسون روند تغییرات شاخص‌ها در آن محاسبه شده است حاکی از عدم معناداری شاخص‌ها در مقایسه با دوره قبل از اشتغال می‌باشد، بطوریکه به ترتیب جوانان تحصیل کرده کمترین تمایل برای ماندن در روستا را دارند و ۸۱ درصد آن‌ها در دوره قبل از اشتغال گفته‌اند که تمایل کم و بسیار کمی برای ماندن در روستا دارند. این آمار در دوره بعد از اشتغال افزایش یافت و ۸۷ درصد پاسخ‌دهندگان تمایلی برای ماندن در روستا نداشتند، احتمال محاسبه شده در این شاخص $P < ۰/۲۷۰$ می‌باشد که از سطح خطای $۰/۰۵$ بزرگتر است. بدین ترتیب اختلاف معناداری را نسبت به دوره قبل از اشتغال نشان نمی‌دهد. در رتبه بعدی کمترین انگیزه ماندگاری مربوط به همسران افراد شاغل می‌باشد به طوری که ۵۱ درصد از آن‌ها تمایل خود را برای ماندن در روستا در دوره قبل از اشتغال کم و بسیار کم توصیف کردند و این آمار در دوره بعد از اشتغال افزایش یافته، بطوریکه ۵۵ درصد آن‌ها تمایلی برای ماندن در روستا نداشتند، همچنین احتمال محاسبه شده در این شاخص عدد $P < ۰/۱۳۹$ را نشان می‌دهد که چون از سطح $۰/۰۵$ بزرگتر است لذا نشان از عدم معناداری نسبت به دوره قبل از اشتغال است و اختلاف معناداری مشاهده نشده است، بر این اساس انگیزه همسران برای ماندن در روستا پایین می‌باشد.

در بررسی انگیزه ماندگاری افراد شاغل برای ماندن در روستا به نتایج زیر دست یافتیم، در دوره قبل از اشتغال ۵۲ درصد افراد تمایل کم و بسیار کمی برای ماندن در روستا داشتند، ۳۲ درصد متوسط و ۱۶ درصد گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد را علامت زدند. در دوره بعد از اشتغال تمایل افراد برای ماندن در روستا کاهش پیدا کرد و ۶۳ درصد افراد تمایل خود برای ماندن در روستا را کم و بسیار کم توصیف کردند. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون نشان از عدم اختلاف معنادار در دو دوره قبل و بعد از اشتغال دارد بطوریکه احتمال محاسبه شده در این شاخص نیز از سطح $۰/۰۵$ ($P: ۰ < ۰.۷۷$) بزرگتر است.

همچنین در بررسی میزان تمایل فرزندان افراد شاغل برای ماندن در روستا ۳۹ درصد افراد گزینه کم و بسیار کم، ۳۶ درصد متوسط و ۲۵ درصد آن‌ها گزینه زیاد و بسیار زیاد را علامت زدند، در دوره بعد از اشتغال

تمایل فرزندان افراد مورد مطالعه برای ماندن در روستا مانند دیگر شاخص‌ها کمتر شده است، به طوری که ۴۴ درصد افراد تمایل خود را برای ماندن در روستا کم و بسیار کم ارزیابی کردند و ۳۴ درصد متوسط، ۲۲ درصد زیاد که در مقایسه با دوره قبل از اشتغال تمایل افراد کمتر شده است. نتایج آزمون آماری ویلکاکسون مانند دیگر شاخص‌ها نشان می‌دهد که چون احتمال محاسبه شده از سطح ۰/۰۵ بزرگتر است لذا اختلاف معناداری در مقایسه این شاخص با دوره قبل از اشتغال مشاهده نشده است.

در بررسی‌های انجام شده درباره روند مهاجرت و انگیزه ماندگاری روستائیان در روستاهای بخش تشان واریابی اثرات صنایع نفت و گاز بر این شاخص (مهاجرت) نتایج حاصل از یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نواحی صنعتی نفت و گاز در جلوگیری و یا حتی کاهش روند مهاجرت روستا- شهری موفق نبوده است، لذا فرض مذکور مبنی بر اینکه صنایع نفت و گاز می‌توانند از طریق ایجاد اشتغال و افزایش درآمد موجب کاهش مهاجرت روستائیان به شهر شوند تأیید نمی‌گردد.

جدول شماره (۸): بررسی انگیزه ماندگاری روستائیان در دوره قبل و بعد از اشتغال با استفاده از آزمون ویلکاکسون

نتیجه آزمون آماری ویلکاکسون، میانگین و انحراف معیار	بعد از اشتغال					قبل اشتغال					مهاجرت و ماندگاری در روستا
	فراوانی درصد					فراوانی درصد					
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
میزان تمایل شما برای ماندن در روستا											
قبل (x) ۲/۱۰۶۵ (SD) ۱.۱۴۵۲۶											
بعد (x) ۲.۵۱۰۶ (SD) ۱.۰۳۹۳۰	۹ ٪۳	۲۰ ٪۷	۹۰ ٪۲۷	۱۰۰ ٪۳۰	۱۱۰ ٪۳۳	۲۳ ٪۶	۳۵ ٪۱۰	۱۰۲ ٪۳۲	۹۷ ٪۳۰	۷۲ ٪۲۲	
Z: ۱/۷۶۸ P: ۰ < ۰.۷۷											
میزان تمایل همسر شما برای ماندن در روستا											
قبل (x) ۲.۳۶۵۴ (SD) ۱.۲۵۴۳۲											
بعد (x) ۲.۳۳۴۵ (SD) ۱.۳۲۲۱۰	۱ ٪۳	۲۴ ٪۷	۱۱۴ ٪۳۵	۹۷ ٪۲۹	۸۶ ٪۲۶	۲۰ ٪۶	۲۹ ٪۱۰	۱۱۰ ٪۳۳	۹۰ ٪۲۷	۸۰ ٪۲۴	
Z: ۱/ ۳۹۰ P: ۰ < ۱۳۹											
میزان تمایل فرزند شما برای ماندن در روستا											
قبل (x) ۲.۴۷۶۲ (SD) ۱.۱۷۲۲۵											
بعد (x) ۲.۵۱۲۳ (SD) ۱.۲۱۳۶۲	۱۷ ٪۵	۵۷ ٪۱۷	۱۱۲ ٪۳۴	۹۵ ٪۲۹	۴۸ ٪۱۵	۳۰ ٪۱۰	۵۰ ٪۱۵	۱۱۷ ٪۳۶	۷۴ ٪۲۲	۵۷ ٪۱۷	
Z: ۱/ ۹۲۲ P: ۰ < ۰.۶۶											

ادامه جدول شماره (۸): بررسی انگیزه ماندگاری روستائیان در دوره قبل و بعد از اشتغال با استفاده از آزمون ویلکاکسون

میزان تمایل جوانان تحصیل کرده برای ماندن در روستا	۱۴۴	۱۳۵	۴۱	۹	۰	۱۴۵	۱۴۱	۳۱	۸	۳	۱۸۰۲۴ (SD) ۰۸۷۶۸۰	(x) قبل
	%۴۴	%۴۱	%۱۲	%۳	۰	%۴۴	%۴۳	%۹	%۳	%۱	۱۰۷۴۱۶ (SD) ۰۰۷۷۸۹۹	(x) بعد
											Z/۱/۰۳ P: ۰۰ < ۲۷۰	

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

نتایج بدست آمده از ۳۲۹ پرسشنامه شاغلان صنایع نفت و گاز نشان می‌دهد که این صنایع قابلیت‌های بالایی برای رفع مشکلات و شکوفاسازی اقتصاد روستایی دارند. در رابطه با اثرات کالبدی صنایع نفت و گاز به نتایج زیر دست یافتیم:

- احداث راه‌های متعدد باعث پیوندهای مفید و پویای روستا- شهری و روستا-روستا می‌گردد.
- وجود صنایع نفت و گاز در منطقه با توجه به اثرات اقتصادی و اجتماعی آن، می‌تواند زمینه‌های گسترش کالبدی بخش تشان و تبدیل آن به شهر را فراهم آورد.
- با اشتغال ساکنین در این صنایع و افزایش درآمد آن‌ها استفاده از مصالح با دوام در امر ساختمان‌سازی افزایش پیدا کرده و میزان مسکن خود مالکی هم رشد کرده است.
- تبدیل شدن این محدوده، از دهستان به بخش، خود نشان از توسعه فیزیکی روستاها دارد.
- مهاجرت‌های روستا-شهری امروزه بعنوان یک مشکل گریبان‌گیر شهرهای بزرگ شده است و نتیجه آن بحران- های اجتماعی و افزایش تعداد بیکاران و فقرا در شهرهاست. بطوریکه هرساله تعداد کثیری از جوانان و خانواده- های روستایی بسوی شهرها نقل مکان می‌کنند، در بررسی‌های انجام شده درباره روند مهاجرت و انگیزه ماندگاری روستائیان در روستاهای بخش تشان و ارزیابی اثرات صنایع نفت و گاز بر این شاخص مهاجرت، نتایج حاصل از یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که نواحی صنعتی نفت و گاز در جلوگیری و یا حتی کاهش روند مهاجرت روستا- شهری موفق نبوده است، نتایج آزمون آماری ویلکاکسون در این زمینه نشان می‌دهد که اختلاف معناداری در تمایل به ماندگاری افراد مورد مطالعه در دوره قبل و بعد از اشتغال وجود ندارد و احتمال محاسبه شده در تمامی شاخص‌های مربوط به مهاجرت از سطح ۰/۰۵ بزرگتر است. نتایج نهایی از این تحقیق آن است که اکثر شاخص‌های توسعه کالبدی و انگیزه ماندگاری در روستا که در جامعه نمونه مورد بررسی قرار گرفت، نشان از تایید تاثیر مثبت و معنادار این صنایع بر روستاها دارد. برای موفقیت نواحی صنعتی روستایی در عمل و با توجه به مشکلاتی که نواحی صنعتی با آن مواجه هستند پیشنهادات زیر می‌تواند موثر باشد :

۱. تشویق و نهادینه کردن مشارکت هرچه بیشتر مردم و نمایندگان آن‌ها، در برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت و ارزشیابی طرح‌های مرتبط با احداث و توسعه صنایع نفت و گاز.
۲. ایجاد زمینه‌ها و چارچوب‌های مناسب از جمله شرکت‌های تعاونی صنعتی برای مشارکت مالی نواحی روستایی در تامین بخشی از سرمایه گذاری‌های صنعتی.
۳. افزایش سرمایه‌گذاری‌های دولت در بخش تشان به منظور ایجاد جاذبه و انگیزه ماندگاری برای جلوگیری از روند رو به رشد مهاجرت‌های روستا شهری.
۴. ایجاد تعاونی در میان شاغلان صنایع نفت و گاز در بخش تشان می‌تواند بسیاری از مشکلات روستائیان را حل و فصل نماید.
۵. به منظور بهره‌گیری از سرمایه‌های راکد موجود و جلوگیری از سرمایه‌گذاری در بخش‌های کاذب شهری، با توجه به حاصلخیزی خاک منطقه، می‌توان این سرمایه‌ها را به بخش کشاورزی سوق داد تا به نوعی بخش کشاورزی و صنعت مکمل هم در شکوفایی اقتصاد بخش تشان باشند.
۶. پیشنهاد می‌شود به منظور مشارکت بیشتر روستائیان بخش تشان در صنایع مذکور و افزایش حس تعلق آن‌ها به محل زندگی، بصورت کارشناسی شده درصدی از سهام صنایع نفت و گاز به روستائیان محدوده مورد مطالعه فروخته شود، این کار دارای چند مزیت بسیار مهم می‌باشد که شامل جلوگیری از هدر رفت سرمایه مازاد بر نیاز روستائیان، کاهش فقر و افزایش پس‌انداز برای روستائیان، جلوگیری از سرمایه‌گذاری‌های کاذب روستائیان در ساخت و سازهای شهری، همچنین این امر می‌تواند در کاهش مهاجرت روستائیان به سمت شهرها موثر باشد.

منابع و ماخذ

- ۱- اقبالی، ع و جرجزاده، ع (۱۳۸۴) بررسی اثر درآمدهای نفتی بر توزیع درآمد در ایران. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال چهارم. شماره ۱۷: ۲۲۰-۲۰۷.
- ۲- اکبریان، ر (۱۳۷۹) بررسی وضعیت ژئوپولیتیک ایران در زمینه نفت و گاز. نشریه انجمن اقتصادی ایران: ۱۱۰-۱۳۰.
- ۳- الباجی، ی (۱۳۸۱) برآورد تقاضا و عرضه نیروی کار در استان خوزستان. رساله کارشناسی ارشد. واحد علوم تحقیقات و تحصیلات تکمیلی اهواز.
- ۴- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۸۶) طرح هادی روستاهای بخش مرکزی شهرستان بهبهان.
- ۵- حسین‌پور، ح (۱۳۸۹) بررسی موانع و محدودیت‌های ایجاد و گسترش صنایع روستایی (مطالعه موردی استان سمنان). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- ۶- دلاور، ع (۱۳۸۸) روش‌شناسی در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران. نشر ویرایش.
- ۷- رکن‌الدین‌افتخاری ع. و طاهرخانی، م (۱۳۸۱) استقرار صنعت در روستا و نقش آن در رفاه مناطق روستایی. فصلنامه مدرس. دوره ۶. شماره ۲: ۲۲-۱.
- ۸- شفیعی، پ (۱۳۸۹) برنامه‌ریزی توسعه صنایع کوچک و کارگاهی مناطق روستایی (مطالعه موردی شهرستان اردستان). رساله دکتری جغرافیا. گرایش برنامه‌ریزی روستایی. دانشگاه اصفهان.
- ۹- صحرائیان م. (۱۳۸۰) ساماندهی صنایع کوچک. انتشارات معارف. چاپ اول. تهران.
- ۱۰- عابدینی، ا. ع (۱۳۷۵) توسعه روستایی در هزاره سوم، چالش‌ها، چشم‌اندازها و ضرورت‌ها. نشریه جامع علوم انسانی: ۲۲-۱۴.
- ۱۱- قنادی، ب (۱۳۸۱) برآورد بهره‌وری نیروی انسانی در صنایع استان خوزستان. رساله کارشناسی ارشد. واحد علوم تحقیقات اهواز.
- ۱۲- کلانتری، خ (۱۳۷۵) صنایع کوچک و نابرابریهای منطقه‌ای و تجربه کشورهای در حال توسعه. ماهنامه جهاد. شماره ۱۸۹: ۶۲-۵۷.
- ۱۳- مرادی، م (۱۳۸۴) صنعتی‌سازی روستاها، راهبردی برای توسعه نواحی روستایی مورد مطالعه بخش مرکزی شهرستان بیرجند. پایان‌نامه دوره دکتری. به راهنمایی سیدحسن مطیعی لنگرودی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۴- مطیعی لنگرودی، ح (۱۳۷۸) اثرات اقتصادی ° اجتماعی شهرک‌های صنعتی در نواحی روستایی مطالعه موردی شهرک صنعتی مشهد. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی. سال پنجم. شماره ۵۰۸: ۳۸-۲۱.

- ۱۵- مطیعی لنگرودی، ح و نجفی‌کانی، ع (۱۳۸۶) بررسی و ارزیابی اثرات شهرک‌ها و نواحی صنعتی در توسعه اقتصادی-اجتماعی مناطق روستایی نمونه موردی: شهرستان بابل. پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۵۸: ۱۴۵-۱۴۷.
- ۱۶- یاسوری، م (۱۳۸۶) علل پائین بودن بهره‌وری عوامل تولید در نواحی روستایی. مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای. شماره ۹: ۱۳۱-۱۱۳.

- 17- Abraham J (1994) Ruralindustrialization in Developing Economy.Indian Experience.Journal Of rural Reconstruction Vol.27.NO.3
- 18- Boohene R and Peprah J A(2011) Women, Livelihood and Oil and Gas Discovery in Ghana: An exploratory Study of Cape Three Points and Surrounding Communities. Journal of Sustainable Development. Vol. 4. No. 3.
- 19-Darkwah A (2010) The Impact of Oil and Gas Discovery and Exploration on Communities with Emphasis on Women [Online] Available: http://www.g-rap.org/docs/oil_and_gas/netright-akosua_darkwah-2010.pdf
- 20- Goldwyn R (International Alert), Switzer, Jason (International Institute of Sustainable Development), Assessments, Communities and Peace – A Critique of Extractive Sector Assessment Tools from a Conflict Sensitive Perspective ,2004.
- 21- Ocheni S and Nwankwo B C (2012) Analysis and Critical Review of Rural Development Efforts in Nigeria. 1960-2010. Studies in Sociology of Science. 3(2) :48-56.
- 22- Shin G T(1985) Decentralized Industrialization and Rural Nonfarm Employment in Taiwan. Association of Development Research and Training Institutes of Asia and The pacific.